

Nový občanský zákoník

Základní informace

Dosavadní úprava

- ABGB 1811
- Komunistické občanské zákoníky z let 1950, 1964 (do konce 2013: 40/1964 Sb.)
- NOZ: z. č. 89/2012 Sb., účinnost od 1. 1. 2014
- Základní informace:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/>

Charakteristika

- Návrat k tradičně vnímaným pojmům
- Inspirace zahraničními právními řády a ABGB, římskoprávní tradice
- Změna pojmosloví: právní jednání, svéprávnost, osoby sešvagřené
- Řeší situace dosud neřešené
- 3081
- Jde o lex generalis pro celé soukromé právo

Systematika

- Nově je součástí také rodinné právo
- Nová úprava PO (.. + zákon o obchodních korporacích č. 90/2012 Sb.=zrušen ObchZ!)
- Systém NOZ: obecná část, rodinné právo, absolutní a relativní majetková práva, přechodná ustanovení
- Základní témata NOZ: obecné pojmy, dědictví, věcná práva, náhrada újmy, smluvní právo, rodinné právo + podstatná jsou přechodná ustanovení, např. u dědického práva: použije se právo platné v den smrti zůstavitele

Významné změny

- Jednotná úprava smluv (i pro podnikatele)
- Neformálnost, relativní neplatnost, zejména:
smluvní svoboda: *co neodporuje dobrým mravům, statusovým právům a veřejnému pořádku, lze si smluvně sjednat*
- Preference řešení vztahů skrze SP, VP jen je-li tak stanoveno nebo je to nezbytné
- Zrušení některých předpisů (pojistná smlouva) apod. (sdružení jsou nyní spolky podle NOZ)

Významné změny: FO

- ❑ (1) **Právní osobnost** je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.
- ❑ (2) **Svéprávnost** je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).

Významné změny: FO

- Svěprávnost = zletilostí, manželstvím, emancipací od 16 let (pokud si obstará své záležitosti), jak je tomu u dětí...?
- Předběžné prohlášení do budoucna (pro případy, kdy nebudu schopná jednat)
- Uvážlivé zacházení s omezováním svěprávnosti – na 3 roky, již nelze zbavit!
x nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti

Významné změny: FO

- Institut prohlášení neznárodnosti
- Změna pohlaví – chirurgickou operací
- Předběžné prohlášení (v očekávání nezpůsobilosti) – veřejná listina nebo dva svědci
- Právo na duševní a tělesnou integritu:
„člověk je nedotknutelný“
- - lidské tělo je pod ochranou i po smrti,
nelze s tělem naložit nedůstojně

Významné změny: PO

- Nová právní úprava v zákonu o obchodních korporacích, zákon o veř. rejstřících PO a FO
- Základní typy PO: korporace, fundace, ústavy
- **Znaky PO:** vliv státu na vznik PO, určitý účel (soukr. X veř.) vzniku, právní osobnost, majetková odpovědnost, organizační struktura
- 20 NOZ: PO je uskupení, které má právní osobnost, nebo jemuž je uznána zákonem
- 21 NOZ: stát je v SP právnickou osobou!, podobně obce, kraje v SP mají rovné postavení

Významné změny: PO

- Zásada péče řádného hospodáře (*poctivost, loajalita, znalost*) & pravidlo podnikatelského úsudku (*mohl rozumně předpokládat..*)
- Zánik PO: dosažení účelu // ze zákona // soud // dobrovolně

Významné změny: PO

- ☛ → **KORPORACE**: obchodní společnosti + spolky
..podle téže úpravy pojedou i odbory a sdružení
podle zákona o sdružování občanů
- ☛ Tzn. sdružení se považují podle NOZ za spolky,
pokud se ustanoví nově, je třeba dohodnout se
na stanovách + nutný je zápis do veřejného
rejstříku (zákon č. 304/2013 Sb., o veř.
rejstřících právnických a fyzických osob)
- ☛ → **FUNDACE**: nadace + nadační fondy
- ☛ → **ÚSTAVY**: dosavadní o. p. s. – již nezakládat
nové!

Další forma sdružování: sociální družstva

- 758 NOZ:
- Sociálním družstvem je družstvo, které soustavně vyvíjí obecně prospěšné činnosti směřující na podporu sociální soudržnosti za účelem pracovní a sociální integrace znevýhodněných osob do společnosti s přednostním uspokojováním místních potřeb a využíváním místních zdrojů podle místa sídla a působnosti sociálního družstva, zejména v oblasti vytváření pracovních příležitostí, sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, bydlení a trvale udržitelného rozvoje.*

Sociální družstva

- Účel: charitativní, naplnění sociálních potřeb
- Dnes se tomu blíží bytová družstva
- Nemáme legální zakotvení znevýhodněné osoby, tj. může jít o zdravotní, sociální znevýhodnění, rodiče apod.
- Nová forma sdružování může podnikat

Právní zastoupení

- *Zákonné zastoupení*

- *Opatrovnictví*

- *Smluvní zastoupení*

- bude možné i opatrovnictví PO

- nově: dohled nad opatrovníkem opatrovnickou radou – rozdílná od opatrovníka

- souhlas ne plně svéprávného k zákroku na těle:

Právní zastoupení

■ *„Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.“*

■ *Jaké jednání to může být?*

Věcná práva

- Nadále držba, vlastnictví, zástavní právo, zadržovací právo, věcná břemena
- Jde o absolutní práva xx závazky
- Vlastnictví = vše, co někomu patří, tj. všechny jeho hmotné i nehmotné věci
- Nově: jsou i věci bez vlastníka (zvěř..)
- Opuštěná věc – nález: dnes je opomíjen vlastník, nově nález zvířete: nálezce se v případě nezájmu stane do 2 měs. vlastníkem nebo do útulku

Věcná práva

- ❶ zvíře není za všech okolností věcí!
Poranění: i léčba, nemajetková újma,
najdu psa: nahlásit obci
- ❷ *„živé zvíře není věcí, neboť jako smysly nadaný tvor má zvláštní význam a hodnotu. Ustanovení o věcech se na něj použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“*

Věcná práva - věci

- ❑ Věcí je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí
- ❑ Nemovitá věc – pozemky a věcná práva k nim, stavba je součástí pozemku (xx podzemní stavba se samostatným účelovým určením - sklep), byty a nebytové prostory
- ❑ Budova i pozemek mají téhož vlastníka (§ 3054), tzn. stavby už nově nepatří mezi nemovitosti, jsou v KN jako součásti pozemků – *superficies solo cedit*, vzájemné předkupní právo – posílení práv nabyvatelů nemovitostí

Věcná práva - věci

- 505: *součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí*
- 506, 507: *součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech + rostlinstvo*

Úprava sousedských vztahů

- můžu si vzít ovoce, které spadlo na můj pozemek// na větvi ovoce – musí mi umožnit vstup!
- Lze odstranit kořeny apod., pokud na výzvu neučinil
- Lze požadovat, aby tam nestékala voda apod.
- V případě pochybných hranic stanoví soud
- Musím umožnit vstup pro údržbu, jakož i strpět nezbytnou cestu /újma + úplata

Stavba na cizím pozemku

- I nadále neoprávněná stavba na cizím pozemku, tj. postavená bez dohody s vlastníkem – s/bez stav. Povolení
- Možný omyl: myslí si, že smí postavit nebo myslí si, že jde o jeho pozemek
- Dříve: musí odstranit
- Nově: preference toho, že se stane vlastníkem vlastníka pozemku! Případně se lze dohodnout, že se stane stavebník vlastníkem pozemku

Evidence ve veřejném seznamu

- ❑ Pokud je právo zapsáno ve veřejném seznamu, nelze se dovolávat jeho neznalosti
- ❑ Pokud se pravý vlastník dozví o falešném zápise, může chtít odstranění
- ❑ Nabytí od nevlastníka: ochrana dobré víry – nabudu vlastnictví i od toho, kdo je v KN zapsán neprávem (dřívější OZ: nešlo to, jinde to nikde takto není upraveno)
- ❑ Když ale koupím v zastavárně kradenou věc a vlastník se do 3 let přihlásí a prokáže krádež, mám smůlu

Neplatnost

- ❑ NOZ vychází z přednosti relativní neplatnosti
- ❑ Pokud je neplatnost stanovena ve prospěch určité osoby a tato osoba se jí nedovolá, jde o platné ujednání
- ❑ I bez návrhu přihlédne k neplatnosti soud v případě jednání, které se přičí dobrým mravům nebo zjevně narušuje veřejný pořádek nebo je proti zákonu

Záruka

- - mění se na pojem zákonné odpovědnosti za vady
- Nadále dva roky, ale možnost extenzivní dohody
- Kdy začíná běžet? – odevzdáním zboží nebo doručením
- Reklamace – 30 dní, jinak jde o delikt, výměna/oprava, popř. sleva

Promlčení

- ❑ Rozdíl mezi *promlčením a zánikem práva*?
- ❑ Délka promlčení: 3 roky //výjimky: právo zapsané do veřejného seznamu + práva majetková: 10 let
- ❑ Lze sjednat kratší/delší promlčecí dobu, ale **je-li ujednána v neprospěch slabší strany, půjde o neplatné ujednání**
- ❑ Počátek běhu promlčecí doby: odkdy mohlo být uplatněno poprvé

Promlčení - výjimky

- ❑ Nepromlčují se základní práva, právo na život, důstojnost, zdraví, jméno, osobní čest (x práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech se promlčuje)
- ❑ Nepromlčuje se právo na výživné (x práva na jednotlivá plnění se promlčují)
- ❑ Majetková práva se obecně promlčují x vlastnictví nikoliv

Změny ve smluvním právu

- 1 (2): *Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.*
- Nové smlouvy: výprosa : přenechám k užívání určitou věc bez sjednání účelu a doby

Změny ve smluvním právu

- Dispozitivnost, neformálnost
- Předšmluvní odpovědnost: náhrada za újmu za neuzavření smlouvy
- Odstranění duality ObchZ vs. OZ
- Pronajmout lze i věc, která vznikne
- Darování pro případ smrti
- Dar lze chtít zpět mj. pro nevděk obdarovaného, pro nouzi
- **Zákaz lichvy, zneužití tísně či lehkomyšlnosti, plnění v hrubém nepoměru**
- Záruka – odpovědnost – i nadále 2 roky

Změny ve smluvním právu

- Ochrana slabší strany, spotřebitel – kdo je spotřebitel, kdy vzniká spotřebitelská smlouva? Může odstoupit bez uvedení důvodu
- Koupě kradené věci: přihlásí-li se vlastník do 3 let, má kupující smůlu
- Dosavadní OZ: zákaz odchýlit se od zákona v neprospěch spotřebitele → NOZ: zákaz ujednání přinášejícího nerovnováhu práv
- Přejedání vlastnictví: účinností KS, zápisem do veřejného seznamu, specifikací

Ochrana spotřebitele

- ❑ Ujednání zakládající nerovnováhu práv – neplatné! Ledaže by se ho dovolal spotřebitel
- ❑ Neobjednané plnění – není povinen na své náklady vracet- naopak s tím může nakládat jako vlastník

Změny ve smluvním právu - nájem

- Co je obsahem závazku v případě nájmu?
- Nájem domu, nájem bytu – písemně!
- Přejí-li si to smluvní strany, zapíše se nájem do veřejného seznamu
- Výpověď z nájmu:
  - ! **Pozor poprvé**: obecně tříměsíční výpovědní doba, ale ne v případě porušení
  - ! **Pozor podruhé**: už nebudou výpovědní důvody s přivolením soudu

Změny ve smluvním právu - nájem

- Zlepšení pozice nájemníků – nelze smluvně zakázat návštěvy nebo kočky/psy..
- Pokud to ve smlouvě bude, je to neplatné
- Vztahuje se i na starší smlouvy
- Vyšší náklady musí ale nájemce uhradit
- Nelze smluvně stanovit nepřiměřenou smluvní pokutu
- Podnájemce lze i bez souhlasu vlastníka!

Dědické právo

- ❑ Dědit může i PO, i ta, která vznikne po smrti zůstavitele, podobně jako FO, která se narodí až po smrti zůstavitele
- ❑ Pokud je zůstavitel alkoholik a je omezen na svéprávnosti, může pořídit jen polovinou majetku
- ❑ Neopomenutelní dědici: děti + nedědí-li, tak jejich děti (musí zdědit $\frac{3}{4}$ - $\frac{1}{4}$ podílu)
- ❑ Nově upravena: dědická smlouva, odkaz (dědic je povinen jednu z věcí dát někomu dalšímu)
- ❑ Rozšíření na prarodiče, bratrance a sestřenice
- ❑ Možnost stanovení podmínky pro dědění (dokončení studia apod.), ale nesmí být zjevně obtěžující
- ❑ Nelze jen tak stanovit dědičkou zdravotní sestru

Dědické právo – důvody vyloučení dědice

- Dědická nezpůsobilost
- Zřeknutí se dědického práva: dohoda
- Vzdání se dědictví – ve prospěch jiného
- Odmítnutí dědictví – obecně
- Vydědění – nově: odsouzení za TČ svědčící o jeho zvrhlé povaze 😊
- Zcizení dědictví – nabývá dále jiná osoba ode mě jako od dědice
- Dědic odpovídá za dluhy zůstavitele – námitka soupisu pozůstalosti
- Závěť: buď vlastní rukou s podpisem, nebo s podpisem přede svědky + speciální podmínky pro nevidomé..

Zákon o obchodních korporacích

- Dříve: obchodní zákoník, ale ZOK není jeho nástupcem (část ObchZ do NOZ, část do rejstříkového zákona, část do ZOK)
- Odstranění duality obligačního práva
- Upravuje vznik, fungování, zánik obchodních společností, družstev
- Flexibilita, dispozitivnost, vyšší odpovědnost osob jednajících za OK
- Péče řádného hospodáře
- Koncernové právo

Zákon o obchodních korporacích

- *Obchodní korporace = obchodní společnosti + družstva*
- Typy obchodních společností zůstávají – které to jsou?
- Větší změny: u kapitálových OS
- S. r. o.: už není povinnost ZK, ani RF
- Družstva – jiné než podnikatelské důvody, nejčastější bytové družstvo

Hlavní změny v rodinném právu

- ❑ Od účinnosti NOZ je ZOR neplatný
- ❑ Nové instituty: osvojení zletilého (jinak obecně osvojení: od 12 let s tím musí souhlasit), rodinný závod (nejde o PP vztah, ale odměna..)
- ❑ Hlavní body: manželství, manželské vztahy, rodičovské vztahy, příbuzenství, vyživovací povinnost, jiné formy péče o děti

Hlavní změny v rodinném právu

- Uzavření manželství: i nadále lze církevní // civilní sňatek
- Návrh na možnost stanovení nezrušitelného církevního manželství
- Kdy nelze: **uzavření manželství, obdobného svazku i v cizině, nesvéprávnost, věk, příbuzenství, svěření do péče**

Hlavní změny v rodinném právu

- ❑ Před nabytím zletilosti lze svéprávnosti nabýt uzavřením manželství – od 16 let - nebo přiznáním svéprávnosti
- ❑ Tzv. **emancipace** (§ 37): návrh nezletilého + ZZ souhlasí + je schopen se o sebe postarat + je mu min. 16 let
- ❑ Zdůraznění, že vyživovací povinnost mají mezi sebou všichni potomci a předci + vždy přednost bližších před vzdálenějšími
- ❑ Náhradní formy: poručenství, opatrovnictví

Hlavní změny v rodinném právu - švagrovství

● „Vznikem manželství vznikne **švagrovství** mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela; v jaké linii a v jakém stupni je někdo příbuzný s jedním manželem, v takové linii a v takovém stupni je sešvagřen s druhým manželem. Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká.“

Švagrovství – návaznost na osoby blízké

116 předchozího OZ:

„Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.“

Hlavní změny v rodinném právu

- ❑ Vztahy manželů: lze se dovolat neplatnosti, když manžel prodal dražší věc bez souhlasu manželky
- ❑ **Registrovaní partneři** dál v zákoně o RP – předmětem kritiky, diskriminace – adopce..?
- ❑ Povinnost sdělit manželovi jmění, své například studijní plány také
- ❑ Společný návrh na rozvod
- ❑ Manžel převezme něčí dluhy bez souhlasu = nepatří do SJM
- ❑ Při rozvodu nelze jen tak vystěhovat manžela

Hlavní změny v rodinném právu

- ❑ Lze osvojit i zletilého, pokud je osvojena matka, vztáhne se to i na její dítě
- ❑ Matkou je žena, která dítě porodila – případně nutno osvojení
- ❑ Návrhy na právo dítěte na život bez násilí
..výsledné ustanovení: dítě je povinno dbát rodičů
- ❑ Výživné: manželé, rodiče – děti nebo jiní potomci – předci, rozvedení manželé (původ neschopnosti se živit v manželství), výživné neprovdané těhotné ženě nebo matce

Hlavní změny v rodinném právu

- Styk dítěte s blízkou osobou: nová úprava situace, kdy si přeje se s dítětem stýkat například bývalý manžel matky dítěte, jenž není biologickým otcem
- Další formy péče o děti: poručenství, pěstounství, přechodné svěření do péče, ústavní výchova, opatrovnictví
- Delší lhůta pro otce: půl roku, resp. do 6 let dítěte
- Náhradní mateřství: lze osvojit

Majetkové a jiné vztahy manželů

- Společné jmění
- Co do něj nepatří
- Nesezdané páry
- Kdy nejsou dluhy manžela součástí společného jmění?
- Rovné postavení
- Povinnost žít spolu a být si věrni

Vztahy manželů

● „Manžel je povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a které žije spolu s manžely v rodinné domácnosti, a popřípadě dalších členů rodiny.“

Vztahy manželů

- Vzájemné zastupování v běžných záležitostech
- Vzájemná vyživovací povinnost: povinnost zajištění téže hmotné a kulturní úrovně
- Dohoda o podstatných okolnostech
- Rozvod: „*Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.*“
- Zákonné výjimky: byl-li by rozvod v neprospěch dítěte nebo jednoho z manželů – mim. situace

Do SJM patří:

- ☐ - věci
- ☐ - práva
- ☐ - dluhy

x dluhy do SJM nespadají, pokud:

- ☐ se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo
- ☐ je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Do SJM nepatří věc, která/kterou:

- ❑ Slouží osobní potřebě jednoho z manželů
- ❑ Nabyl darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl.
- ❑ Nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech.
- ❑ Nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví.
- ❑ Nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.
- ❑ - pozor! Zisk z těchto hodnot ale do SJM patří

Společné bydlení manželů..

Domácí násilí

■ *„Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“*

■ Platí i pro rozvedené manžele

Nahrávání bez souhlasu

- Proč si nesmím kohokoli nahrávat?
- Nahrávka jako důkaz u soudu?
- Záznamy pořízené veřejně, ve veř. zájmu nespádají do ochrany os.údajů
- Nově: zaměstnavatel mě vyhodí, zdůvodní to protizákonně –můžu použít i nahrávku pořízenou bez jeho souhlasu
- Kamera na domě – může se stát, že to bude pokutovat ÚOOÚ, ale pro civilní řízení použitelné (Kühn)